

Õiguskantsleri aasta

Arne Maasik. Conundrum 3564. Sublimatsioontrükk polüesterkangal. 2023

Austatud lugeja

Iga päev toob õiguskantsleri lauale läbilõike Eesti inimeste muredest. Kirjutavad vanemad, kelle laps jäi kooli- või lasteaiakohata või on õnnetu ega leia kuskilt abi; pöörduvad ettevõtjad, kes tunnevad, et bürokraatia pitsitab; inimesed, kes leiavad, et linn või vald on neid alt vedanud, olgu planeeringut rikkudes, ehitusloa andmisega venitades või abivajajat hoole ja toeta jättes. Kirjutavad hooldekodu elanikud, ajateenijad ja kinnipeetavad. Pöörduvad kohtualused, kelle meelest mõned kuriteokoosseisud on liiga segased ja avalik kriminaalmenetlus ise muutub karistuseks, millest ei päästa ka täielik õigeksmõistmine. Kaevatakse arstiabi või töötisijale mõeldud toeta jäämise pärast, maksudega seotud ebaõiglustunde pärast, patsiendi- või pangasaladuse rikkumise ja ebaseadusliku varjatud jälgimise kahtluse pärast.

Õiguskantslerilt paluvad abi puuetega inimesed, Eestis varju saanud ukrainlased ja need, kes tajuvad elamisloa või ID-kaardi pikendamisel halduskiusu. Hulk linna- ja vallavolikogusid ei suuda oma tööd korraldada nii, et see oleks kohaliku kogukonna huvides, mõistlik ja õiglane nii enamuse kui ka vähemuse meelest, ja otsivad siis vahemeest.

See tööloikude loetelu pole kaugeltki lõplik. Vead ja hõõrumised on inimeste omavahelises suhtluses ja riigiga läbikäimises paratamatud. Sestap ei tasu oma riiki ülearu hurjutada. Sellega, mis on hästi, harjutakse kiiresti, ja eks saa rohkem kõlapinda see, mis halvasti.

Kui vähegi saame, siis aitame. Ikka lühimat õiguspärast teed minnes. Kui Põhiseadus ja seadused aidata ei luba, siis nii ütlemegi. Püüame mürarikas elus luua selgust, seaduse või ametnikutöö veale osutades pakkuda vähemalt üht toimivat ja õiguspärast lahendust. Kui hästi see meie ametkonnal välja on tulnud, on mõistagi teie hinnata.

Suur tänu kõikidele Riigikogu liikmetele, ministritele, ametnikele ja asutuste töötajatele, kes lahenduste nimel tööd on teinud. Kõiki, kes Eestis elavad, nagu ka Eesti kodanikke väljaspool Eestit, tuleb hoolega hoida – seda nõuab Põhiseadus.

Lõppenud ülevaateastast koorub õiguskantsleri vaates välja kaks suundumust. Esiteks paistab, et ühiskonna üldine ärevus on jõuliselt tunginud koolidesse, haiglatesse, riigi- ja omavalitusasutustesse. Näeme rabadust ja vigu inimestega suhtlemisel. Varasemast sagedamini ollakse tigidad õpetaja, arsti ja ametniku peale. Kes mõnikord kahjuks vastavad samaga. Nii kannatab esimesena valmidus leida murele leidlik ja lahke lahendus. Ehk tasuks meil olla mõlemas rollis üksteise suhtes osavõtlikum, inimlikum. See toob kasu kõigile, sest kuri ja hoolimatu hoiak tabab lõpuks neidki, kes ise ei ülbitse.

Teisena joonistub välja ootus täieliku turvalisuse ja mugavuse järele koos sooviga (teisi) inimesi ümber kasvatada. Sealt ehk tulebki ettevõtlikkust karuputkena lämmatav bürokraatia ja triiv jälgimisühiskonna suunas.

Liigne bürokraatia tähendab, et põllumeest, ehitajat, kaupmeest, tehnoloogiafirmat või mis tahes muud ettevõtjat kohustatakse tegema midagi, mille vajalikkust ta ei mõista: taotlema lube ja kooskõlastusi, esitama aruandeid, vaidlema järelevalveametnikega. See kõik segab, kulutab aega, raha ja närve. Iga täiendava nõude eest saab arve maksumaksja: reegli täitmist peab keegi ju kontrollima. Kontrollimisest tekkivad vaidlused tähendavad omakorda kulu. Need kulud ja vaidlused jõuavad sageli õiguskantsleri lauale või kohtusse.

Saame kõik väga hästi aru, miks arstilt või ka näiteks bussijuhilt nõutakse dokumentaalset kinnitust erialaste oskuste ja töökogemuse kohta. Sama kehtib ka näiteks ohutu toidu kohta. Kui kaup pole usaldusväärne, siis ei tohi seda müüa. Kõik nõuded peaksid olema põhjendatud, sündima koostöös arstide, transpordifirmade ja toidutootjatega. Täiesti mõistetav on ka laste, eakate või puuetega inimeste tõhus kaitse rünnakute eest. Nagu ka seismine ausa konkurentsi poolt ja elukeskkonna saastamise vastu.

Lämmatavana kipuvad aga mõjuma need reeglid ja nõuded, mis arusaadavat eesmärki tegelikult ei teeni.

Ülemääraseid või ideoloogiliste eesmärkidega kitsendusi ei ole poliitikud ega ametnikud harilikult ise välja mõelnud. Neid on nõudnud mõni häälekas huvigrupp. Kui midagi ette heita, siis ehk seda, et ettevõtlikkust pärssivate liialduste nõudmisele pole osatud või tahetud vastu seista ei Eestis ega Euroopa Liidus tervikuna. Nii kulutame lisaplasti, mis hoiab korgi piimapaki küljes, uus auto „abistab“ lakkamatult juhti ja kanakasvataja peab tõestama, et kana heaolu kasvab murul, aga mitte kunstkattel.

Eestis kinnitab kanda fobokraatia ehk hirmu võim. See on vesi nii ülereguleerimise kui massjälgitamise veskile. Karda eestimaist maasikat, droone ja meres-järves ujuda. Karda tuulikuid, põlevkivi, hunte-karusid ja vange. Karda teeäärset suitsukala ja kasevihta. Karda tehisintellekti, haigust ja sõda. Otsi kõikjalt märke, et asi on halb ja lootust pole.

Hirm halvab ja muudab haavatavaks, see toodab umbusku ligimese vastu ja üldist rahulolematust. See kõik töötab vastu bürokraatliku koorma kahandamisele ega lase inimestel oma elu täiel rinnal elada.

Sestap tasuks ehk mõelda, kuidas muredega tegelda ja hirme vähendada. Tulevik pole ilmtingimata tume. Hea oleks näidata, miks on mõtet unistada, unistusi teoks teha, elu Eestiga siduda. Seda kõike vaba ühiskonda kahjustavate ülemääraste piiranguteta, sest näiline turvatunne annab tagasilöögi.

Kui küsida, kas bürokraatiat on liiga palju, vastatakse pigem jah. Kui aga mõni ülemäärane reegel vaidlustada, kõlavad vastuhääled. Mõeldagu kasvõi sellele, kuidas noored seaduslikult soovi- ja jõukohast tööd teha saavad. Raske on selgitada, et inimühiskonnas ei saa riske nulli viia. Ei ole vajagi, sest nii lämmatatakse pealehakkamine ja tegutsemisjulgus, kaob mõistlik ettevaatlikkus ja osavus. Eeldus, et õnnetuse juhtumise ohtugi pole, tekitab juba ise ohu.

Korra, julgeoleku ja mugavusega õigustatakse andmete kogumist, kasutamist ning üha laialdasemat jälgimist. Vaieldamatult on vaja kurjategijaid jälitada, samuti tõkestada kavandatavaid kuritegusid. Seda lubab ka Põhiseadus, mõistagi eeldusel, et kuritegudeks ei peeta tegusid, mida vaba ühiskond ei tohiks keelata.

Möödunud ülevaateaastral pörkusid ühelt poolt korrakaitse- ja julgeolekuasutustele lisavolituste andmise soov ja teisalt uskumus, justkui seniseidki volitusi kuritarvitataks ja kontrolli polekski. Saame oma kontrollkäikude tulemusel kinnitada, et süsteemseid kuritarvitusi ei ole. Nagu igas töös ja inimeste elus üldse võib tekkida vigu ja vastuolusid. Olukord, kus keegi milleski kunagi ei eksi, pole inimühiskonnas mõeldav. Tunnustame kontrollitud asutusi avatud koostöö ja tehtud paranduste eest.

Väga põhjalikku kaalumist ja ilmselt Riigikohtu pilku vajaks inimeste muutmine tehnoloogiast sedavõrd sõltuvaks, et kaovad inimlik vastutus ja otsuste põhjendamis- ning parandamisvõime. Inimene peab juhtima tehnoloogiat, mitte vastupidi. Kõik, mis on tehnoloogiliselt võimalik, ei ole vajalik ega õige. Paraku kipub see vahel praktikas ununema.

Mõnikord on tehnoloogiline lahendus juba ostetud, ja alles siis selgub, et seaduslikult seda kasutada ei saagi. Sestap tuleb sageli üle selgitada, et põhiõiguste varasemast ulatuslikumaks piiramiseks ei tohi kulutada sentigi maksumaksja raha enne, kui piirangut lubav seadus on olemas.

Seal, kus see on õigustatud, tuleb inimeste õiguste ja kohustuste üle otsustamisel kasutada tehisintellekti. Õiguskantsleri ametkond on esimesed kontrollkäigud tehisintellekti kasutavatesse asutustesse juba teinud. Oleme võtnud hoiaku, et tühjast tüli ei tee, hindame riske loogiliselt ja sisuliselt. Põhiseadus nõuab, et riigiasutused kasutaksid tehisintellekti vaid nii, et põhiõigusi ei rikuta. Vastutab riik ja inimesel peab alati olema võimalus masina tehtud otsust vaidlustada. Vaidlustada nii, et sellest ka kasu on – säilima peab oskus ja jaks automaatseid otsuseid üle kontrollida ja julgus neid vajadusel parandada.

Ülevaateaastral tuli korduvalt ka meenutada, et seadus on olemuselt kokkulepe selle kohta, mis on lubatud ja mis on keelatud, kuidas õigused ja kohustused jagatakse. Riigikogus on esindatud kõik suurema kandepinnaga ilmavaated ja huvid. Eesti kokkuleppedemokraatias tulebki need vaated ja huvid läbi kaaluda, otsida lahendust, mis on enamuse meelest parim.

Heast kokkuleppest saavad osalised aru. Ja need osalised ei ole üksnes Riigikogu liikmed, vaid kõik, kes seadust täitma peavad. Paraku on üha rohkem seadusi, mida lugedes pole selge, kes ja mida peab tegema. Sageli pannakse seadusega ühte patta seletuskiri. Öeldakse lausa, et pole lugu, parandame või täiendame seletuskirja. Või et seaduse asemel määratakse õigused ja kohustused arengukavade, juhendite, teekaartide või muuga.

Isikute põhiõigusi tohib piirata üksnes selge seaduse alusel. Seadusest enesest peab olema selge, mis on lubatud ja mis keelatud. Seletuskirjad on sageli – oletatavasti suurte keelemudelite abiga – paisunud üle mõistliku piiri. Seletuskirja mõte peaks olema aidata eluliste näidete varal mõista, mis on seaduse mõju, mis uute normide tõttu inimeste jaoks edaspidi teistmoodi on.

Tehisaru vohava tekstiloomega on hädas kõik riigiasutused. Juba on laekunud ka kaebusi nende ametnike peale, kes tehisaruga tehtud dokumendid lühidalt ja selgelt esitada paluvad. Eesti õigusruumi rikastab kohtulahend, mis pani tehisaru toodetud valede eest vastutuse kaebajale.

Inimese muret on lihtsam mõista, kui ta on selle kirja pannud lühidalt ja lihtsalt, oma sõnadega. Ei kohus, ametnikud ega ka õiguskantsleri ametkond vaja lehekülgede kaupa tehisintellekti koostatud juttu, kus segamini oluline ja ebaoluline, faktid ja väljamõeldised, ning tagatipuks ka kõik see, mida ametnik tehisaru meelest vastama peab.

Kõikidel – ka õiguskantsleri ametkonnal – tuleb kiiresti õppida tehisaru kasutama nii, et töö on kiirem ja parem. Õppida ehitama agente ja andma tarku ülesandeid suurtele keelemudelitele. Vastutama ja loovalt mõtlema peab siiski jääma inimene.

Head lugemist!

Ülle Madise

õiguskantsler

Rahvusvaheline koostöö

Õiguskantsleri töö ei piirdu üksnes Eesti-siseste küsimustega, vaid on tihedalt seotud ka rahvusvahelise koostööga. Laste õiguste kaitsel, väärkohtlemise ennetamisel, puuetega inimeste õiguste tagamisel ning inimõiguste edendamisel laiemalt lähtutakse ühistest väärtustest ja rahvusvahelistest kokkulepetest, millega Eesti on end sidunud. Seetõttu tuleb

õiguskantsleril mitte ainult jälgida nende põhimõtete järgimist Eestis, vaid anda ka rahvusvahelistele organisatsioonidele ülevaade sellest, kuidas Eesti oma kohustusi täidab.

Õiguskaitse ja inimõigustega seotud probleemid ei ole ühe riigi eripära, vaid puudutavad ühiskondi laiemalt – olgu selleks laste vaimne tervis, isikuandmete kaitse ja privaatsus, kinnistes asutustes viibivate inimeste kohtlemine, ligipääsetavus või haavatavate rühmade kaitse. Koostöö teiste õiguskantslerite, ombudsmanide ja inimõiguste asutustega aitab neid valdkondi paremini mõista, võrrelda eri riikide praktikaid ning tugevdada õiguskantsleri tööd. Tugev ja sõltumatu õiguskantsler aitab hoida õigusriiki, kus võim on tasakaalus ning Eesti on oma inimestele õiglasem, hoolivam ja parem riik.

Alates 2001. aastast on õiguskantsler [Rahvusvahelise Ombudsmani Instituudi](#) (International Ombudsman Institute, IOI) liige. Instituuti kuulub üle 200 riigi ja regionaalse ombudsmani rohkem kui sajast riigist üle maailma. Õiguskantsler on ka [riiklike inimõiguste kaitse ja edendamise asutuste ülemaailmse ühenduse](#) (GANHRI), [Euroopa riiklike inimõiguste kaitse ja edendamise asutuste võrgustiku](#) (ENNHRI), [Euroopa lasteombudsmanide võrgustiku](#) (ENOC) ning [Euroopa ombudsmanide](#) (ENO), [rahvusvahelise relvajõudude ombudsmanide](#) (ICOAF), [politseiombudsmanide](#) (IPCAN), Euroopa Nõukogu riiklike väärkohtlemise ennetusasutuste ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) ombudsmanide ja inimõiguste asutuste võrgustiku liige.

Kevadel valiti NHRI valdkonna juht Margit Sarv Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti haldusnõukogu Eesti esindaja asendusliikmeks. Õiguskantsleri Kantselei laste ja noorte õiguste osakonna juhataja Andres Aru ning kontrollkäikude osakonna vanemnõunik Ksenia Žurakovskaja-Aru on organisatsiooni Children of Prisoners Europe (COPE) liikmed. Andres Aru jätkas teist ametiaega ka ENOC-i juhatuse liikmena. Mitmed õiguskantsleri nõunikud osalevad ENNHRI ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide valdkondlike töögruppide töös.

Euroopa Liidu õigusega seotud ülesanded

Euroopa Liidu reeglid puudutavad üha rohkem valdkondi, kus inimeste põhiõiguste kaitse on väga oluline: näiteks võrdset kohtlemist, tehisintellekti kasutamist, rände- ja varjupaigamenetlusi ning Euroopa Liidu fondide kasutamist. See on toonud õiguskantslerile juurde tööd nii järelevalve alal, rahvusvahelises koostöös kui ka põhiõiguste edendamisel.

Oluline on, et ombudsmanide ja riiklike inimõiguste asutustega räägitaks varakult ja sisuliselt läbi, kui Euroopa Liidu tasandil plaanitakse neile anda uusi ülesandeid või oodatakse neilt senisest suuremat panust. Uute kohustuste kavandamisel tuleb arvestada nende asutuste sõltumatuse ja ülesannetega, et lisanduv töö ei takistaks neil täita oma põhirolli. Samuti tuleb uute ülesannete lisamisel tagada nende täitmiseks vajalikud vahendid.

Sõltumatu taustakontrolli ja varjupaigamenetluse järelevalve

Riigikogu täiendas [õiguskantsleri seaduse](#) § 1 sättega, mille kohaselt täidab õiguskantsler alates 12. juunist 2026 Euroopa Parlamendi ja nõukogu taustakontrolli määruse [\(EL\) 2024/1356](#) artiklis 10 ning varjupaigamenetluse määruse [\(EL\) 2024/1348](#) artikli 43 lõikes 4 ette nähtud sõltumatu järelevalveasutuse ülesandeid. Muudatus on seotud Euroopa Liidu rände- ja varjupaigareeglite rakendamisega ning selle eesmärk on tagada, et taustakontrolli ja piiril toimuva varjupaigamenetluse käigus austataks inimeste põhiõigusi. Uue ülesande täitmiseks nähakse õiguskantslerile ette ka lisaressursid.

Õiguskantsler hakkab jälgima, kuidas piiril taustakontrolli- ja varjupaigamenetlusi läbi viiakse. Selleks tehakse regulaarselt kohapealseid kontrollkäike (sealhulgas ette teatamata), vaadatakse läbi dokumente ning antakse vajaduse korral soovitusi menetluste parandamiseks.

Uus ülesanne toob kaasa ka rohkem rahvusvahelist suhtlust ja aruandlust. Taustakontrolli- ja varjupaigamenetluste põhiõiguste seire huvitab mitmeid Euroopa Liidu institutsioone ja ameteid, näiteks Euroopa Komisjoni, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit (FRA), Euroopa Liidu Varjupaigaametit (EUAA) ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametit (Frontex). Samuti pakub see huvi teistele rahvusvahelistele organisatsioonidele (nt ÜRO ja OSCE), kes jälgivad inimõiguste, rände, varjupaiga ja väärkohtlemise ennetamisega seotud probleemide lahendamist.

Euroopa Liidu fondid

Euroopa Liidu fondidega seoses aitab õiguskantsler tagada, et rahastustingimused ja nende rakendamine oleksid õiguspärased, arusaadavad ja inimeste põhiõigusi austavad.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse [\(EL\) 2021/1060](#) artikkel 9 näeb Euroopa Liidu liikmesriikidele ette kohustuse järgida fondide rakendamisel põhiõigusi ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartat. Sama määruse III lisa sätestab, et seirekomisjonidele tuleb anda teavet fondidest toetatavate tegevuste võimaliku vastuolu kohta põhiõiguste harta ja ÜRO puuetega

inimeste õiguste konventsiooniga ning nende kohta esitatud kaebustest. Õiguskantsler teeb seirekomisjonidele regulaarselt ülevaateid tuvastatud rikkumistest ja nende põhjal tehtud soovitudest. Kaebuste korral lisatakse vastav arutelupunkt seirekomisjoni koosoleku päevakorda.

Näiteks esitati 2025. aasta lõpus õiguskantslerile avaldus, mis puudutas kortermaja renoveerimiseks ja lifti paigaldamiseks toetuse taotlemist. Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) selgitas korteriühistule, et lifti paigaldamiseks peab olema kõigi korteriomanike nõusolek.

Õiguskantsler [märkis](#), et toetuse andmist reguleerivad õigusaktid ei täpsusta, kas on vaja kõigi korteriomanike nõusolekut või piisab häälteenamusest – see küsimus tuleb korteriühistul lahendada vastavalt korterimandi- ja korteriühistuseadusele. Samas tuleb EIS-il enne toetuse andmist kontrollida, kas korteriühistul on õigus toetust taotleda, sealhulgas kas on olemas nõuetekohane ühistu otsus. EIS peab seejuures veenduma, et ei oleks ohtu, et hilisemad vaidlused takistavad toetuse eesmärgipärast kasutamist. Kui otsus ei vasta nõuetele või on õiguslikult küsitav, võib EIS toetuse andmisest keelduda või juba antud toetuse tagasi nõuda.

2026. aasta alguses sai õiguskantsler avalduse, milles paluti hinnata, kas EIS-i tegevus vastab hea halduse põhimõttele. EIS oli tagasiulatuvalt muutnud avaldaja toetuse rahuldamise otsust, lisades kohustuse tagada projekti eesmärgi täitmiseks vajaliku vara säilimine ja sihtotstarbeline kasutamine vähemalt kolme aasta jooksul pärast projekti lõppmakse tegemist (nn kestuse nõue). Kuna asjas oli käimas vaidemenetlus, ei võtnud õiguskantsler avaldust menetlusse, vaid [selgitas](#) avaldajale EIS-i otsuse vaidlustamise võimalusi ning kestuse nõude rakendamise põhimõtteid.

Lisaks küsiti õiguskantsleri käest, et kas on õiguspärane, et korterelamu rekonstrueerimistoetust makstakse ainult korteriühistutele ning kortermajad, kus ühistut loodud ei ole, toetust taotleda ei saa. Õiguskantsler selles asjas rikkumist ei leidnud.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta

[Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#) on õiguskantsleri töös oluline alus nii põhiseaduslikkuse järelevalves, ombudsmanimenetlustes kui ka teavitustöös. Viimase kahekümne aasta jooksul on õiguskantsler viidanud hartale 62 [avalikus seisukohas](#). Kõige sagedamini on harta olnud asjakohane põhiõiguste kaitset puudutavates ombudsmanimenetlustes, näiteks

[kogunemisvabaduse](#), [hea halduse tava](#) ja [diskrimineerimiskeelu](#) küsimustes. Samuti on õiguskantsler tuginenud hartale põhiseaduslikkuse järelevalves, sealhulgas Riigikohtule esitatud arvamustes, mis on käsitletud [usuvabadust](#), [õigust tõhusale õiguskaitsele](#) ja [Euroopa Parlamendi valimisi](#).

Harta põhimõtete tutvustamine on oluline ka teadlikkuse suurendamisel. Õiguskantsleri Kantselei on käsitletud hartaga seotud teemasid akadeemilistes väljaannetes, sealhulgas kantselei eestvedamisel koostatud kogumikus „[Inimõigused](#)“, ning [õigusteaduslikes artiklites](#).

Justiits- ja Digiministeeriumiga, kes on Euroopa Liidu põhiõiguste harta kontaktpunkt Eestis, tehakse koostööd eeskätt teabevahetuse kaudu. Harta rakendamise üle Euroopa Liidu õiguse kohaldamisel teevad esmajoones järelevalvet kohtud, mistõttu on õiguskantsleri töös oluline arvestada ka [kohtupraktikat](#). Samuti aitab inimeste teadlikkust parandada kodanikuühiskond, sealhulgas [Eesti Inimõiguste Keskus](#).

Euroopa Liidu tehisintellekti määrus

Tehisintellekti ja digitaalsete avalike teenuste valdkonnas on õiguskantsleri ülesanne jälgida, et uued tehnoloogiad teeniksid inimest ega kahjustaks tema põhiõigusi. Õiguskantsler hindab avaliku võimu tegevust seaduslikkuse, põhiõiguste ja -vabaduste ning hea halduse vaatenurgast. Nii on õiguskantsler juhtinud tähelepanu masinõppel põhinevate lahenduste läbipaistvusele ning vajadusele kaitsta inimeste privaatsust nii avalikus ruumis olevate kaamerate kasutamisel kui ka väga suure eraldusvõimega ortofotode avaldamisel.

Õiguskantslerit ei ole nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ([EL](#)) [2024/1689](#) ehk tehisintellekti määruse artikli 77 kohaseks järelevalveasutuseks. Selline ülesanne ei sobiks õiguskantsleri sõltumatu põhiseadusliku rolliga ning võiks tekitada rollikonflikti turujärelevalveasutusega, kelle tegevust õiguskantsler kontrollib. Peale selle võimaldab õiguskantsleri senine pädevus hinnata avaliku võimu digilahendusi laiemalt, kui tehisintellekti määruse artikkel 77 ette näeb.

Võrdse kohtemise direktiivid

Õiguskantsler aitab Eestis kaitsta võrdse kohtlemise põhimõtet, jälgides, et inimesi ei koheldaks põhjendamatult ebavõrdselt. Õiguskantsleri sõltumatu ja erapooletu põhiseaduslik roll võimaldab hinnata võrdse kohtlemise küsimusi nii põhiseaduslikkuse järelevalves kui ka avalduste lahendamisel. Samuti lahendab õiguskantsler lepitusmenetlusega eraõiguslike

isikute vahel tekkinud diskrimineerimisvaidlusi.

Õiguskantsler ei esinda inimesi kohtus ega algata strateegilisi kohtuvaidlusi, mida näevad võrdõiguslikkuse asutustele ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv [\(EL\) 2024/1499](#) ning nõukogu direktiiv [\(EL\) 2024/1500](#). Samas saab ta oma pädevuse piires aidata kaasa sellele, et võrdse kohtlemise põhimõtted oleksid avaliku võimu ja eraõiguslike isikute tegevuses paremini tagatud. Õigus esindada inimesi kohtus ja algatada strateegilisi kohtuvaidlusi on [kavas](#) anda soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku pädevusse.

Ülevaate õiguskantsleri tegevusest selles valdkonnas leiab peatükist „Võrdne kohtlemine“.

Väliskülalised

Lõppenud ülevaateaastal võõrustas õiguskantsler mitme riigi ombudsmane ja volinikke, kohtunikke, ametnikke ning rahvusvaheliste organisatsioonide esindajaid.

Septembris kohtusid õiguskantsleri nõunikud veebi vahendusel Norra parlamendi ombudsmani nõunikega, et arutelda selle üle, kuidas viia läbi järelevalvet tehisarv algoritme kasutavate avalike teenuste üle. Mais arutles õiguskantsler samal teemal ka Soome parlamendi ombudsmani nõunikega.

Jaanuaris oli õiguskantsleril külas Serbia võrdõiguslikkuse volinik Milan Antonijević. Kohtumisel vahetati kogemusi võrdse kohtlemise edendamise ja diskrimineerimise ennetamise teemal.

Aprillis korraldas õiguskantsler koos Hollandi ombudsmaniga Tallinnas töötoa, kus keskenduti Euroopa Liidu rändepakti rakendamisele. Aruteludes osalesid Hollandi, Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Poola ombudsmanide nõunikud. Kohtumisel käsitleti rände instrumentaliseerimist, rändepakti praktilist mõju ning sõltumatu järelevalve loomisega seotud küsimusi.

Mais kohtus õiguskantsler endise Poola ombudsmani ja praeguse Poola Senati liikme Adam Bodnariga.

Koostöös Riigikohtuga võõrustas õiguskantsler ülevaateaastal mitme riigi kohtunikke. Kohtumistel tutvustati õiguskantsleri põhiseaduslikku rolli ning arutati õigusemõistmise, digilahenduste ja põhiõiguste kaitsega seotud küsimusi. Septembris külastas õiguskantslerit Saksamaa Weideni töökohtu esimees Dietmar Striegan. Samuti võõrustas õiguskantsler septembris Euroopa Õiguslase Koolitusvõrgustiku vahetusprogrammi (EJTN) raames

Prantsusmaa, Tšehhi, Itaalia, Rumeenia ja Saksamaa kohtunikke. Oktoobris oli õiguskantsleril külas Austria kohtunikukandidaatide delegatsioon. Mais kohtus õiguskantsler Saksamaa kõrgeima halduskohtu kohtuniku Renate Philippiga. Muu hulgas käsitleti keskkonnaõiguse, sõnavabaduse ja koroonakriisiga seotud küsimusi.

Rahvusvaheliste organisatsioonide ja Euroopa institutsioonide esindajatega peetud kohtumistel vahetati mõtteid õigusriigi, põhiõiguste, rände, kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ja väärkohtlemise ennetamise üle.

Oktoobris kohtusid õiguskantsleri nõunikud naistevastase vägivalla ja perevägivalla vastase võitluse ekspertide rühmaga GREVIO. Kohtumise peateemad olid naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamine ning ohvrite kaitse.

Novembris kohtus õiguskantsler OSCE rahvusvähemuste ülemvoliniku Christophe Kampiga. Käsitleti rahvusvähemuste õiguste kaitset, lõimumist ja ühiskonna sidusust.

Detsembris külastasid õiguskantslerit Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontexi) põhiõiguste büroo asejuht Grigorios Tsioukas ning Eesti lauaülem Małgorzata Siekierzyńska. Kohtumisel räägiti põhiõiguste kaitsest piiri- ja rändemenetlustes ning Frontexi põhiõiguste järelevalve rollist. Frontexi ametnikud külastasid õiguskantslerit ka juulis.

Märtsis toimus virtuaalne kohtumine Euroopa Komisjoni õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi ametnikega seoses Euroopa Komisjoni 2026. aasta õigusriigi aruande koostamisega.

Mais kohtusid õiguskantsleri nõunikud veebi vahendusel ÜRO piinamisvastase alamkomitee (SPT) Eesti raportööri Martin Zinkleriga. Iga-aastaselt mitteametlikul kohtumisel käsitleti riikliku väärkohtlemise ennetamise ja kinnipidamisasutuste järelevalve küsimusi. Kohtumisel käsitleti põhjalikumalt psühhiaatrilise ravi korraldust ja järelevalvet.

Samuti külastas mais õiguskantslerit Euroopa Nõukogu peasekretär Alain Berset koos delegatsiooniga. Visiidi põhiteemad olid Ukraina toetamine, Venemaa vastutusele võtmine ning demokraatlik julgeolek.

Juunis osalesid õiguskantsleri nõunikud OECD kodanikuruumi hindamise intervjuus. Arutelu keskendus võrdsele kohtlemisele, diskrimineerimiskeelule ning ohustatud inimeste kaitsemehhanismidele.

Augusti lõpus kohtuti OSCE vähemusrahvuste ülemvoliniku nõunikega.

Õiguskantsler võttis vastu ka mitme riigi ametnike, ekspertide ja õppegruppide delegatsioone. Septembris külastasid õiguskantslerit Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa justiits-, võrdõiguslikkuse ja tarbijakaitseminister Jacqueline Bernhardt ning Alam-Saksi liidumaa justiitsminister Kathrin Wahlmanni delegatsioonidega. Mõlema visiidi keskmes olid digilahendused ja tehisintellekti kasutamine justiitsvaldkonnas.

Detsembris ja mais kohtuti Ukraina delegatsioonidega, kellega arutati võrdõiguslikkuse ja korruptsiooni ennetamisega seotud küsimusi.

Jaanuaris külastas õiguskantslerit Moldova ametnike delegatsioon, kelle visiidi keskmes oli andmekaitse.

Juunis külastasid õiguskantslerit Austria haldusjuhtimise magistrandid Ülem-Austria Rakenduskõrgkoolist Linzis. Kohtumisel tutvustati õiguskantsleri rolli Eesti ühiskonnas, haavatavate inimeste õiguste kaitset ning avalike teenuste digitaliseerimise mõju õiguskantsleri tööle.

Juulis oli õiguskantsleril külas Prantsusmaa suursaadik ning augustis Norra saatkonna esindajad.

Tähtsamad välisvisiidid

Ülevaateaastal osalesid õiguskantsler ja tema nõunikud mitmel rahvusvahelisel kohtumisel, konverentsil ja koolitusel. Need kohtumised on ühelt poolt seotud õiguskantsleri osalemisega rahvusvaheliste koostööorganisatsioonide ja võrgustike töös. Teisalt kutsutakse õiguskantslerit ja tema nõunikke üha enam ekspertidena esinema ning jagama Eesti kogemust põhiõiguste kaitse, väärkohtlemise ennetamise, laste õiguste, digiriigi ja muudel õiguskantsleri töövaldkondadega seotud teemadel.

Õiguskantsler osales oktoobris koos välissuhete ja arendusjuhiga Vallettas toimunud konverentsil, mis oli pühendatud Malta ombudsmani institutsiooni 30. aastapäevale. Konverentsil räägiti hea halduse tavast ja ombudsmani rollist keerulistel aegadel. Õiguskantsler tegi ettekande sellest, milline on ombudsmani roll digi- ja tehisintellektiajastul.

Samuti toimus oktoobris Balti- ja Põhjamaade ombudsmanide ning õiguskantslerite iga-aastane kohtumine, sedakorda Vilniuses. Eestist osalesid õiguskantsler, välissuhete ja arendusjuht ning kontrollkäikude osakonna nõunikud. Kohtumisel räägiti ombudsmanide erinevate ülesannete ühildamisest, kinnipidamisasutuste probleemidest ning sellest, kuidas

kasutada ombudsmani töös rohkem lepitust ja vahendamist.

Novembris osalesid õiguskantsler ning välissuhete ja arendusjuht Brüsselis Euroopa ombudsmanide võrgustiku (ENO) iga-aastasel konverentsil, kus arutati muu hulgas selle üle, kuidas regulatsioonide lihtsustamine võib vähendada inimeste põhiõiguste kaitset. Õiguskantsler juhtis samal teemal ka arutelu. Jaanuaris osales välissuhete ja arendusjuht ENO kontaktisikute koostöökohtumisel Málaga.

Märtsis osalesid õiguskantsler ning välissuhete ja arendusjuht Strasbourgis Euroopa Nõukogu kõrgetasemelisel ombudsmanide ja riiklike inimõiguste asutuste konverentsil. Kohtumise teemad olid demokraatia kaitse, sõna-, arvamus- ja kogunemisvabadus ning ombudsmanide roll olukorras, kus demokraatlikke protsesse mõjutavad väline sekkumine, väärinfo levik, kontrolli- ja tasakaalumehhanismide nõrgenemine ning avaliku arutelu survestamine. Samuti räägiti noorte kaasamisest ja Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite rakendamisest.

Rahvusvahelises koostöös pöörati palju tähelepanu rände, varjupaiga ja kinnipidamisega seotud küsimustele. Aprillis osalesid õiguskantsler ja kontrollkäikude osakonna juhataja Riias Läti ombudsmani korraldatud kõrgetasemelisel kohtumisel, kus arutati Euroopa Liidu rände- ja varjupaigapaketi rakendamist. Juunis osaleti Rotterdams Hollandi ombudsmani korraldatud migratsioonipaktiteemalisel konverentsil, kus keskenduti muu hulgas sellele, kuidas peaks toimima sõltumatu järelevalve rände- ja piirimenetluste üle. Õiguskantsler tutvustas ettekandes Eesti kogemust.

Kontrollkäikude osakonna nõunikud osalesid mitmel koolitusel ja töökohtumisel, kus käsitleti kinnipidamistingimusi ja väärkohtlemise ennetamist. Detsembris osales kontrollkäikude osakonna nõunik Pariisis Euroopa Nõukogu koolitusel, kus keskenduti eelvangistuses viibivate kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõigustele ning kinnipidamistingimuste jälgimise teemale. Veebruaris osales õiguskantsleri nõunik Oslos Rahvusvahelise Ombudsmani Instituudi (IOI) korraldatud töötoas, kus arutati psühhiaatrilisel ravil viibivate inimeste väärkohtlemise ennetamist. Mais osales kontrollkäikude osakonna vanemnõunik Viinis kohtumisel, mille teemaks oli intellekti- või psühhosotsiaalse puudega kinnipeetavate õiguste kaitse kriminaalõigussüsteemis.

Laste ja noorte õiguste valdkonnas jätkus tihe koostöö Euroopa lasteombudsmanide võrgustikus (ENOC). Septembris osales laste ja noorte õiguste osakonna juhataja Bukarestis ENOC-i aastakoosolekul ja konverentsil ning võttis osa ka võrgustiku juhatuse koosolekust. Veebruaris osales ta Brüsselis ENOC-i juhatuse koosolekul ning kohtumistel Euroopa

Parlamendi asepresidendi ja Eurochildi esindajatega. Kohtumistel käsitleti laste õiguste kaitset Euroopa tasandil ja lasteombudsmanide koostöövõimalusi.

Oktoobris osales laste ja noorte õiguste osakonna juhataja Vilniuses laste õiguste kongressil, kus keskenduti laste kaitsele vägivalla eest. Tema ettekanne käsitles laste vastu suunatud vägivalda spordis ja muudes huvitegevustes. Jaanuaris osales ta Viinis Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti, ENOC-i ja Eurochildi seminaril, kus räägiti lastekaitstesüsteemidest ja laste osalusest. Juunis käis laste ja noorte õiguste osakonna nõunik Oslos ENOC-i kevadseminaril, mille teemad olid laste kaitse vägivalla eest, laste õigused digikeskkonnas ja lapsesõbralik õigusemõistmine.

Riikliku inimõiguste asutuse tööga seotud kohtumistel esindas õiguskantslerit NHRI valdkonna juht. Septembris osales ta Brüsselis Euroopa riiklike inimõiguste asutuste võrgustiku (ENNHRI) juhtide kohtumisel, kus kõneles inimõiguste asutuste eelarveautonoomiast. Novembris osales ta Brüsselis ENNHRI üldkoosolekul ning detsembris Euroopa Komisjoni korraldatud konverentsil, millega tähistati Euroopa Liidu põhiõiguste harta 25. aastapäeva.

Veebruaris käis NHRI valdkonna juht Genfis ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatuse (Universal Periodic Report, UPR) eelsessioonil ning võttis sõna Eestit puudutaval arutelul. Märtsis osales ta Genfis NHRI-de ülemaailmse võrgustiku GANHRI aastakoosolekul ja ENNHRI üldkoosolekul. Nendel kohtumistel arutati riiklike inimõiguste asutuste sõltumatust, rolli inimõiguste kaitseks ning koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Septembris kohtusid NHRI valdkonna juht, välissuhete ja arendusjuht ning õiguskantsleri nõunikud Helsingis Soome inimõiguste keskuse ja ombudsmanide esindajatega ning radikaliseerumist uurinud teadlastega. Arutati, kuidas radikaliseerunud hoiakud soorollide ja võrdõiguslikkuse kohta võivad mõjutada põhiõiguste kaitset. Kohtumised toimusid ENNHRI Small Grants projekti „Addressing radicalization of gender views“ raames.

Oktoobris osales sotsiaalsete õiguste vanemnõunik Edinburghis Euroopa Nõukogu korraldatud kohtumistel, kus tähistati sotsiaalsete ja majanduslike õiguste platvormi kümnnendat aastapäeva ning arutleti maapiirkondade elanike sotsiaal-majanduslike õiguste kaitse üle Euroopas. Juunis osales puuetega inimeste õiguste valdkonna juht Ateenas Rahvusvahelise Ombudsmani Instituudi (IOI) korraldud Ombudsmanide Akadeemia koolitusel, kus räägiti sellest, kuidas paremini jõuda haavatavate rühmadeni ja aidata kaasa nende probleemide lahendamisele.

Õiguskantsleri nõunikud osalesid ka kohtumistel, mis puudutasid õiguslast koostööd, julgeolekujärelevalvet ja väärinfo vastu võitlemist. Detsembris osales õiguskantsleri vanemnõunik Brüsselis Euroopa tsiviil- ja kaubandusajade kohtute võrgustiku kohtumisel, kus käsitleti ülalpidamiskohustuse määrase rakendamist. Juunis osales õiguskorra kaitse osakonna nõunik Berliinis Saksamaa Bundestagi korraldatud Euroopa luurejärelevalve konverentsil. Samal kuul osales õiguskantsleri kommunikatsioonijuht Zagrebis ENNHRI ja OSCE ODIHR-i korraldatud NHRI akadeemias, kus käsitleti väärinfo leviku mustreid ning võimalusi väärinfot ära tunda ja sellele vastu seista.

Rahvusvaheline aruandlus

Õiguskantsler osales ülevaateasta jooksul mitme rahvusvahelise raporti koostamises. Muu hulgas esitas ta oma seisukohad Euroopa Komisjonile, kes koostab iga-aastast [ülevaadet](#) õigusriigi olukorrast Euroopa Liidu liikmesriikides. Samuti esitas õiguskantsler oma seisukoha Euroopa riiklike inimõiguste asutuste võrgustiku (ENNHRI) raporti „[State of the Rule of Law in Europe](#)“ jaoks, mis täiendab Euroopa Komisjoni samateemalist aruannet. Veel osales õiguskantsler Euroopa Komisjoni koostatava Euroopa Liidu põhiõiguste harta rakendamise ülevaate koostamises.

Sügisel esitas õiguskantsler ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatuse (Universal Periodic Report, UPR) raames [raporti](#) selle kohta, kuidas Eesti on täitnud ÜRO konventsioonidest tulenevaid kohustusi. Samuti esitas ta [raporti](#) naistevastase vägivalga ja perevägivalga ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ehk Istanbuli konventsiooni rakendamise kohta Eestis.

Kevadel andis õiguskantsler oma arvamuse ÜRO peasekretäri raportisse, mis käsitleb ombudsmani institutsioonide rolli inimõiguste, hea halduse ja õigusriigi edendamisel ning kaitsmisel. Raport koostatakse ÜRO Peaassamblee resolutsiooni 79/177 alusel ning selles hinnatakse muu hulgas ombudsmani institutsioonide panust kestliku arengu eesmärkide, eeskätt eesmärgi 16 täitmisel.

Veel panustas õiguskantsler mitmesse temaatilisse raportisse ja küsitlusse, mis puudutasid muu hulgas rahvusvähemuste kaitset, inimõiguste asutuste ja kaitsjate olukorda, Euroopa Liidu õiguse kasutamist ombudsmani menetlustes, terrorismivastaste meetmete inimõigustealast järelevalvet, rassismi- ja sallimatusevastast võitlust, kliimaõiglust ning rahvusvahelise aruandluse koordineerimist riigi tasandil.

Õiguskantsler vastas ka mitmetele teistele rahvusvaheliste organisatsioonide, teiste riikide ombudsmanide ja ülikoolide üliõpilaste infopäringutele.

ENNHRI väikeprojektide programm

Õiguskantsleri Kantselei osales ülevaate aastal Euroopa riiklike inimõiguste asutuste võrgustiku (ENNHRI) [väikeprojektide programmis](#), mille kaudu toetatakse riiklike inimõiguste asutuste koostööd olulistes inimõiguste küsimustes.

Eesti, Läti ja Soome inimõiguste asutuste ühisprojekti keskmes oli sooline radikaliseerumine. Projekti raames toimus õppereis Soome, kus kohtuti Soome inimõiguste keskuse ja ombudsmanide esindajatega ning radikaliseerumist uurinud teadlastega, korraldati [rahvusvaheline seminar](#) Tallinnas ning avaldati teemakohased artiklid Õiguskantsleri Kantselei inimõiguste raamatu [blogis](#).

Õiguskantsleri Kantselei

Õiguskantsleri seaduse § 36 järgi on Õiguskantsleri Kantselei õiguskantslerit kui põhiseaduslikku institutsiooni teenindav asutus. Õiguskantsler kehtestab ametkonna juhina kantselei struktuuri ja teenistuskohdade loetelu. Kantselei igapäevatööd haldusküsimustes juhib kantselei direktor.

Ülevaate aastal töötas Õiguskantsleri Kantseleis 44 täistöökohaga teenistujat ja töötajat. Teenistujate ja töötajate arv on viimasel kümnel aastal püsinud stabiilsena, kõikides 39 ja 45 vahel. Töökohti on juurde tulnud seoses õiguskantslerile uute ülesannete andmisega. Umbes kaks kolmandikku kantselei töötajatest on naised, noorim töötaja on 24 ja eakaim 76 aastat vana. Sooline palgalõhe on -1 (st võrreldaval ametikohal olev naine teenib veidi rohkem kui mees).

Õiguskantsleri Kantselei on ihaldatud praktikakoht õigusvaldkonna üliõpilastele, igal aastal on kantseleis lühemat või pikemat aega praktikal 8–10 tulevast juristi.

Kantselei struktuuriüksused on valdkonnapõhised osakonnad, neid on seitse. Õiguskantsleri pädevusalast välja jäävate kirjade ja avaldustega tegeleb õigusteenistus. Kantselei tugiteenuseid – raamatupidamine, dokumendihaldus jne – osutab üldosakond. Lisaks alluvad õiguskantslerile vahetult nn ametkonnaüleised valdkonnajuhid, näiteks puuetega inimeste õiguste valdkonna juht, tehisaru valdkonna nõunik, NHRI valdkonna juht jt.

Õiguskantsleri ülesanded on ammendavalt loetletud õiguskantsleri seaduse §-s 1. Viimati täiendas Riigikogu õiguskantsleri ülesannete loetelu 3. juunil 2026, lisades punkti 12: „Õiguskantsler täidab sõltumatu järelevalveasutuse ülesandeid, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024), artiklis 10 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024), artikli 43 lõikes 4“.

Võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eesti õiguskantsler unikaalne institutsioon. Kui teistes riikides on eraldi asutused põhiseaduslikkuse järelevalveks, ombudsmaniülesannete täitmiseks, samuti laste- ja noorte õiguste edendamiseks jne, siis Eestis on kõik need rollid koondatud ühte ametkonda. Näiteks Soomes on eraldi õiguskantsler, parlamendiombudsman (koos eraldiseisva NHRI üksusega), lasteombudsman, julgeolekuasutuste järelevalve ametkond. Eesti õiguskantsleri mandaat on Euroopa, aga ka maailma võrdluspildis üks tugevamaid, valdavalt pole inimõiguste kaitse ja edendamise eest seisvatel asutustel sõltumatu põhiseadusliku institutsiooni staatust.

Ülevaateaastal esitati õiguskantslerile lahendamiseks ühtekokku 6313 kirjalikku teavitust. Neist 2901 juhul algatas õiguskantsler sisulise menetluse. Muud sorti avaldusi ja läkitusi laekus 3514. Viimaste hulgas on ka taotlused, mille lahendamiseks puuduvad õiguskantsleril volitused. Sellisel juhul saadetakse tavaliselt igale avaldajale ka kirjalik vastus, võimaluse korral koos soovitusena edasiseks tegevuseks, kuidas oma õigusi kaitsta.

Võrreldes eelmise ülevaateperioodiga (2024/2025) suurenes sisulist menetlust vajavate avalduste, taotluste ja kaebuste maht 15 protsendi võrra. Töö maht on sellises tempos kasvanud alates 2022. aastast ning on kümne viimase aastaga kahekordistunud. See kinnitab ühest küljest õiguskantsleri ja tema ametkonna tõsiseltvõetavust kaebuste lahendajana, õiguskantsleri usaldusväärset ja tuntust ning teisest küljest ka ühiskonna õigusteadlikkuse pidevat suurenemist.

Õiguskantsleri eelarve maht on 2026. a riigieelarves (koos lisaeelarvega) 3,82 mln eurot, see on nii eelarve kui ka personali suuruse poolest üks väiksemaid riigiasutusi.

Kantselei töötab Tallinnas Toompeal Kohtu 8 asuvas ajaloolises hoones, mida valitseb Riigi Kinnisvara Aktsiaselts. Sajandi alguses ja 2019. aastal tehtud renoveerimistööde käigus on üritatud taastada hoone algupärast ilmet ning säilitada osas ruumides 1930. aastate interjöörü. Kantselei saalides on viimastel aastatel olnud regulaarselt üleval Eesti nüüdiskunstnike personaalnäitused. Eelneval kokkuleppel on kultuurihuvilistel võimalik hoonega tutvuda.

Aasta meedias

Kõned ja esinemised

[Õiguskantsler Ülle Madise kõne](#) kohtunike täiskogul 28. mail 2026

Õiguskantsleri vanemnõuniku Atko-Madis Tammari ettekanne „[Logopeed – võrdsete võimaluste looja](#)“ Logopeedide Ühingu veebinaril 6. aprillil 2026

[Õiguskantsleri kõne](#) Eesti Advokatuuri üldkogul 31. märtsil 2026

[Õiguskantsleri sõnavõtt](#) Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse 31. sünnipäeva konverentsil „Hoolime. Kõik pardal?“ 23. jaanuaril 2026

[Õiguskantsleri tervituskõne](#) ühtekuuluvuskontserdil „[Ajakaja](#)“, 4. detsembril 2025

[Õiguskantsleri tervitussõnavõtt](#) tunnustusüritusel „[Märkan eeskuju 2025](#)“ Rüütelkonna hoones 11. novembril 2025

Vanemnõunik [Atko-Madis Tammari ettekanne](#) haridusuuenduskonverentsil „[Hoitud õpetaja hoiab õpilast](#)“ 29. oktoobril 2025

[Õiguskantsleri ettekanne](#) konverentsil „[Upholding Good Governance in Challenging Times. The role of the Ombudsman](#)“ Maltal 15.-16. oktoobril 2025

[Õiguskantsleri avasõna](#) „[Preventiivriik ja põhiseadus](#)“ konverentsil hotellis Swissôtel Tallinn 1. oktoobril 2025

[Õiguskantsleri ettekanne](#) Eesti Juristide Liidu konverentsil „[Õigusemõistmise tulevik: reformid, riskid ja regionaalne tasakaal](#)“ Rüütelkonna hoones 26. septembril 2025

[Õiguskantsleri ettekanne „Turvalisuse, laiskuse ja vastutuse tasakaal“](#) Siseministeeriumi valitsemisala arengupäeval Sisekaitseakadeemias 18. septembril 2025.

Intervjuud

[Õiguskantsleri intervjuu Maalehes](#), 25. juunil 2026

[Õiguskantsler saates „Otse Postimehest“](#), 17. juunil 2026

[Õiguskantsleri nõunik Andres Aru telesaates „Terevisioon“](#) noorte huvihariduse küsitlusest, 1. juunil 2026

[Õiguskantsler telesaates „Esimene stuudio“](#), 21. mail 2026

[Õiguskantsler saates „Otse uudistemajast“](#), 29. aprillil 2026

[Õiguskantsler saates „Uudis+“](#), teemaks oli Tõnis Mölder saadikupuutumatus, 14. aprillil 2026

[Õiguskantsler Kuku raadio saates „Kahe vahel“](#), 23. jaanuaril 2026.

[Õiguskantsler telesaates „Esimene stuudio“](#), 27. novembril 2025

[Õiguskantsleri intervjuu Kuku raadios](#), 19. septembril 2025

[Õiguskantsleri intervjuu Postimehes](#), 17. septembril 2025

[Õiguskantsleri nõunik Atko-Madis Tammar Vikerraadios](#), teemaks oli tasemeklasside moodustamine, 5. septembril 2025

Artiklid

[„Ülle Madise: kõik, mis on võimalik, ei pruugi olla tark ja õige“](#), ajakirjas Edasi 12. veebruaril 2026

Õiguskantsleri nõuniku Ksenia Žurakovskaja-Aru ning kaasautorite Anneli Soo ja Kaie Proode artikkel [„Vangistustingimuste tähendus väljaandmismenetluses“](#), ajakirjas Juridica nr 5, 2026

Õiguskantsleri vanemnõuniku Liiri Oja artikkel [„Riigivõim peab kaitsma eraelu ka tehisintellekti ajastul“](#), ERR-i teadusuudiste portaalis Novaator 15. oktoobril 2025

Õiguskantsleri nõuniku Kristi Paroni artikkel „[PATSIENDIOHUTUSE PÄEV: Tervishoiutöötaja ja patsiendi suhtlemise kvaliteet kui patsiendiohutuse tagatis](#)“, 17. septembril 2025

Õiguskantsleri vanemnõuniku Atko-Madis Tammari artikkel „[Paber ei kanna vastutuse koormat noorte ees](#)“, ERR-i uudisteportaalil 7. septembril 2025

Õiguskantsleri nõuniku Helen Ojamaa-Muru ja kaasautorite Kadi Luht-Kallase ja Tarvi Ojala artikkel „[Side asukohaandmete töötlemine ohualapõhise riikliku ohuteavituse edastamisel. Millised on õiguslikud raamid?](#)“, ajakirjas Juridica nr 5, 2025

Õiguskantsler Ülle Madise ja õiguskantsleri nõuniku Aigi Kivioja artikkel Eesti inimarengu aruandes: „[Õpilaste vajadused on reaalsus, millega tuleb koolis arvestada](#)“